

Alkmadders

40

NUMMER 149 - JAARGANG 38 - MAART 2020
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

Een vrolijke middag voor
ouderen in het museum

40 jaar Oud Alkemade (deel 2)

Het bewogen leven van Pieter de Bil

Jan Marius Blanken,
burgemeester van 1828-1845

38e jaargang, maart 2020, nummer 149
Kwartaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie

Alfred Bakker
Sjaak Bouwmeester
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
Fons van Rijn
E-mailadres van de redactie:
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)

Leo Stiens en Agnes Turk
Archief Stichting Oud Alkemade

Donateursbestand en adreswijzigingen

Leon Hogenboom
06-531 93 655 of per e-mail:
hogenboomleon@gmail.com

Donateurschap

Nieuwe donateurs zijn van harte welkom.
U kunt zich aanmelden via onze website,
per e-mail via info@stichtingoudalkemade.nl
of telefonisch bij het secretariaat: 071-501 83 26.
De minimumdonatie bedraagt € 20,- per jaar,
te voldoen op bankrekening NL09 INGB 0005 4356 41
van Stichting Oud Alkemade. Per post ontvangen van
Alkmadders kost € 12,00 per jaar extra.

Losse nummers

Deze kosten € 5,75 en zijn verkrijgbaar tijdens de
openingsuren van het museum.

Openingstijden

Het Museum Oud Alkemade is geopend op
zondagmiddag van 14.00-17.00 uur en op
dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
In de maanden juli en augustus en op 1e Paasdag,
1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het
museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag
is het museum wel open.

Secretariaat

Annelies van Wieringen (071-501 83 26)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade

Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl

De Stichting Oud Alkemade heeft de culturele ANBI-status
en betaalt daarom geen schenk- of erfbelasting. Uw schen-
king komt dus geheel ten goede aan de activiteiten van de
Stichting Oud Alkemade.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

INHOUD:

Van het bestuur	1
Een vrolijke middag voor ouderen in het museum	2
'75 jaar Bevrijding' met extra tentoonstelling	3
1980-2020: 40-jarig jubileum Stichting Oud Alkemade (deel 2)	4
Jan Marius Blanken, burgemeester van 1828-1845	8
Oude tijden herleven op de Veense akker	11
Het bewogen leven van Pieter de Bil	12
Herinneringen aan Oud Ade	17
Oproep over de familie Seip	19
Ideeën gevraagd voor nieuwe tentoonstellingen	19

Van het bestuur

Beste donateurs,

40 jaar Oud Alkemade

Dit jaar bestaat Stichting Oud Alkemade 40 jaar en dat vieren wij met u! Elke eerste zondag van de maand wordt er aan de donateurs die daar belangstelling voor hebben een rondleiding door het museum gegeven. Vanaf 14.30 uur gaat u met de gids aan de wandel krijgt u uitleg over de verschillende objecten die in het museum staan. Zo krijgt u een mooi kijkje achter de schermen en hoort u waar de medewerkers van Oud Alkemade hun tijd allemaal aan besteden. Een bezoek aan het papieren archief en de bibliotheek is ook interessant voor velen van u. En u mag mee de trap op naar de inventariszolder waar heel veel spullen liggen opgeslagen.

Speciale aandacht voor ouderen

Op de dinsdagmiddagen krijgen verenigingen en stichtingen voor ouderen de gelegenheid om met hun leden/cliënten een kijkje te nemen bij ons. Wij gaan deze mensen een fijne middag bezorgen, te beginnen met koffie of thee met wat lekkers, een rondleiding en uitleg over wat er allemaal gedaan wordt bij Oud Alkemade. Er is overigens zoveel animo voor deze middagen dat we inmiddels al een aantal maanden volgeboekt zijn.

Nog steeds te zien

Graag vestig ik ook nog een keer de aandacht op de mooie tentoonstelling 'Topsporters uit Alkemade' waar nog steeds veel belangstelling voor is. Zorg dat u dit niet mist.

Lex van der Zwet, voorzitter

Cadeautje voor onze donateurs

Wie jarig is trakteert! Iedere (nieuwe) donateur die dit jubileumjaar op een eerste zondag van de maand - behalve in juli en augustus - het Museum Oud Alkemade bezoekt, ontvangt een speciaal voor dit jubileumjaar gemaakte linnen tas. Hierop staat een afbeelding van de zogenaamde 'alkmadders', de vroegere grasmaaiers. We zien uit naar uw bezoek!

Beste lezer,

Leuk dat u zo goed reageert op onze blad. De oproep in het decembernummer voor foto's van de Sinterklaasviering bij Stockmann in de jaren vijftig heeft een aantal mooie foto's opgeleverd voor het fotoarchief.

Het gesprek met Theo van der Poel deed Clemens Wisse in de pen klimmen om zijn herinneringen aan Oud Ade op papier te zetten. Wij hopen dat u ook weer reageert op de oproep van de themawerkgroep om suggesties voor nieuwe tentoonstellingen en op de vraag wie meer weet van de familie Seip.

De diverse instellingen en verenigingen voor ouderen in de gemeente hebben ook massaal gereageerd, en wel op de uitnodiging van het bestuur om een middag door te brengen in het museum. Ellen Verhaar, die zo'n bijeenkomst bijwoonde, heeft er een enthousiast verslag over geschreven.

Als tweede in de reeks over oud-burgemeesters van Alkemade in dit nummer een artikel over burgemeester Jan Marius Blanken naar wie ook een straat vernoemd is in Oude Wetering.

Meestal besteden we in het maartnummer aandacht aan de Tweede Wereldoorlog. Deze keer is dat een groot onderdeel van het verhaal over het bewogen leven van opperwachtmeester Pieter de Bil. Hij heeft in de oorlog het nodige mee-gemaakt. Hierover heeft Geert-Jan van Beek in een gesprek met twee van zijn kinderen een mooi artikel geschreven.

Wij wensen u weer veel leesplezier. Reacties zien wij zoals u inmiddels weet graag tegemoet via alkmadders@ziggo.nl of als wij u spreken in het museum.

José van der Meer-van der Zwet, eindredacteur

“MERAKELS BLAI DAT JULLIE HIER ZIJN”

Een vrolijke dinsdagmiddag in het museum

Ellen Verhaar-Kapiteijn

Het 40-jarig jubileum van de Stichting Oud Alkemade wordt dit jaar wekelijks gevierd met gezellige middagen voor ouderen en gehandicapten. Dat zijn feesten van herkenning. Tot en met mei zijn alle bijeenkomsten al volgeboekt.

Enthousiast wappert Pieter van Ruiten met een koperen schoolbelletje. “Ik ben niet de ijscoman hoor, dit is het belletje van juffrouw Van Dijk van de eerste klas van de Ignatiuschool, bij wie we allemaal begonnen zijn slim te worden,” zegt hij. Door de 35 aanwezige ouderen gaat een golf van herkenning, gelach en geklap.

Op de eerste feestmiddag was het aanvankelijk passen en meten om alle rol-lators en hun eigenaren een goed plekje te geven. Met wat goede wil lukte dat. De ouderen herinneren zich juffrouw Van Dijk levendig. Ze zien haar zo weer voor zich. Van Ruiten in Veens dialect: “Wai van Oud-Alkemade zain merakels blai dat jullie hier allemaal zain.”

Dat komt aan: het publiek schiet opnieuw in de lach. Het ijs is gebroken.

“En nu uit de veren. Dan ga ik jullie leuke verhaaltjes over vroeger vertellen. De maisies van de keuken ruimen de kop-pies wel op.” Dat is niet tegen dovemans oren gezegd. Met belangstelling volgen ze Van Ruiten op zijn route door het museum van Oud Alkemade. Eerst de ‘devotiehoek’ in met geborduurde ka-zuifels, een marmeren doopvont met koperen deksel en een houtsnijwerk biechtstoel. Alles is afkomstig van de vijftig jaar geleden afgebroken ‘prach-tige kathedraal van de Veen’. Aan dit neogotische bouwwerk bewaren de aan-wezigen kennelijk goede herinneringen. “Die kerk had nooit gesloopt mogen worden,” bromt een bezoeker. Hij oogst bijval, maar Van Ruiten gaat er niet op in.

Hij vervolgt zijn uitleg over de droogleg-ging van het waterrijke gebied, de vele molens, het uitbaggeren en het ontstaan van langgerekte dorpen als Oude Wete-ring, Nieuwe Wetering en Rijpwetering.

Pieter van Ruiten heet iedereen hartelijk welkom.

De vele aanwezigen hebben het prima naar hun zin.

Het bezoek hangt aan zijn lippen. “Veel leuker dan kijken naar foto’s” merkt iemand op. De rondleider meldt dat alle molenaars vroeger palingstropers waren. “Geen wonder, bij de molens zat altijd volop paling” weet een oudere heer uit (vissers)ervaring.

Van Ruiten vertelt anekdotes over hardwerkende baggermannen, die jaarlijks zorgden voor verse laagjes bagger op de inzakkende veengrond van de tuinderijen in Roelofarendsveen. “In zeilpramen met baggerbeugels voeren ze de Braassem op. Ze waren van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat in touw. De beste bagger kwam van ‘het Vaticaan’, een deel van de Braassem waar de aarebeien en bonen het goed op deden,” aldus Van Ruiten. Met trots vertelt hij over het zware werk dat baggermannen verrichtten. Een grijze dame bracht ertegenin dat ze niet eens konden zwemmen. “Je mot niet voorzeggén,” reageert de rondleider. “Geloof mij nou. De Veén was vijf-honderd jaar lang toonaangevend voor de voedselvoorziening van Nederland”.

Bij een originele Veense zeilpraam vertelt hij dat de scheepjes werden gebouwd op de werven van Heemskerk en Jaap Verhaar, alias Jaap Stukkie. “De pramen van Heemskerk waren de Rolls Royces onder de pramen. In die van Verhaar zat vaak een noest. In opengevallen gaatjes ging een stukkie; vandaar Jaaps bijnaam.” De bezoekers lachen; ze blijken nazaten van Jaap te kennen die nog steeds ‘Stukkie’ worden genoemd. Over bijnamen gesproken: de drie doch-

ters van Klaas Wagenaar die een horecagelegenheid bij de oude veiling runden,

Tot besluit van de gezellige middag een advocaatje met slagroom.

werden alom als ‘de drie sneetjes’ aangeduid. De bezoekers gniffelen. “Nou effe rustig jullie,” maant Van Ruiten bestraffend.

Na een bezoekje aan een nagebouwde kaasmakerij, ouderwetse buurtwinkel-tjes en een twintigerjaren huiskamer met babywiegie komen de advocaatjes met slagroom op tafel. Een van de bezoekers, mevrouw Castelein, laat weten dat ze het ouderwetse wiegie met baby-pop het allermooist vond. Een ander vulde aan: “Ik zou volgende week wel weer willen komen. Wat kan die Van Ruiten leuk vertellen.”

Bron: AD Groene Hart, 4 februari 2020.

‘75 jaar Bevrijding’ met extra tentoonstelling

In het kader van ‘75 jaar Bevrijding’ gaat de Stichting Oud Alkemade in een deel van het museum een tentoonstelling houden over de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding. De stichting is in het bezit van veel foto’s en voorwerpen uit de oorlog en de bevrijdingsperiode. De tentoonstelling wordt geopend op dinsdag 5 mei en is tot eind december 2020 te bezichtigen. Daarnaast worden er door het Comité 4 en 5 mei Kaag en Braassem op 5 mei allerlei activiteiten georganiseerd. Eén daarvan is een wandel-/fietstocht door de gemeente Kaag en Braassem met als startpunten De Spreng in Oude Wetering, De Stal op Kaageiland, het hervormde kerkje aan de Vissersweg in Hoogmade en De Ontmoeting, Dorpsstraat 59 in Leimuiden. De route komt ook langs het Museum Oud Alkemade. Het is zeker de moeite waard om daar dan de oorlogs- en bevrijdingstentoonstelling te bezoeken.

De entree op 5 mei is gratis.

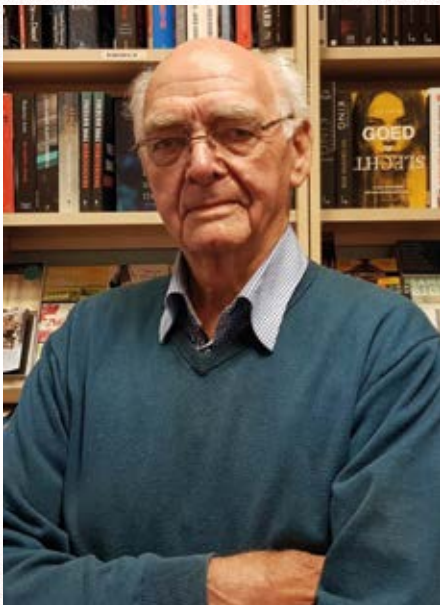
1980-2020: 40-jarig jubileum Stichting Oud Alkemade (Deel 2)

Sjaak Bouwmeester

Zoals wij in de vorige uitgave van de Alkadders verslag deden van de eerste tien jaar van de Stichting Oud Alkemade, nemen wij u nu mee naar de periode 1990–2000. Na een bewogen eerste decennium, waarin met weinig mensen en amper financiële mogelijkheden toch veel werd gepresteerd, werd met veel enthousiasme naar de volgende tien jaar uitgekeken.

Nieuwe bestuursleden

In 1990 wordt Theo Meijer vrijwilliger bij de stichting. Hij gaat een aantal administratieve taken op zich nemen. Er vindt een herverkiezing van het bestuur plaats. Gerard van der Meer blijft voorzitter, Annelies van Wieringen secretaresse. Dick van der Hulst stopt als penningmeester maar blijft wel lid van het bestuur. Theo Meijer wordt de nieuwe penningmeester. Sjaak Koek wordt bestuurslid.

Gerard van der Meer.

Accommodaties

Gerard van der Meer heeft regelmatig overleg met de gemeente over een nieuwe locatie voor een historisch centrum. Omdat dit al jaren speelt, en waarschijnlijk ook nog wel even zou duren, willen wij eerst even een totaaloverzicht geven wat zich in alle jaren over dit onderwerp heeft afgespeeld. Zoals eerder vermeld, was er naast een gebrek een geld ook een groot ge-

brek aan een ruimte om te vergaderen, spullen op te slaan en op te knappen. Een van de leden van de werkgroep, Joop Oomen, had voor de huisvesting een oplossing bedacht. Joop, woonachtig in een Oostenrijkse woning in de Lindelaan in Roelofarendsveen, wilde vanwege zijn vele hobby's een grotere schuur bouwen achter zijn woning. Toen Joop in 1983 zijn plannen ging bespreken met de ambtenaren van de gemeente, kreeg hij te horen dat zijn bouwplan volgens het bestemmingplan niet mogelijk was. Maar Joop was een vindingrijk man. Via de door burgemeester Bolten opgerichte werkgroep voor de realisatie van een historische vereniging, besprak hij zijn plannen met de burgemeester. Daar benadrukte hij dat de vergroting van zijn

Joop Oomen bezig met zijn hobby: tekenen en schilderen.

De ingang in de Sint Jozefschool.

schuur ook zou kunnen dienen als vergader-, opslag- en reparatieruimte voor Oud Alkemade. Twee weken later ontving Joop de bouwvergunning en werd zijn schuur de eerste accommodatie van Oud Alkemade.

Erg lang duurde dat echter niet, de ruimte bij Joop was alweer snel te klein voor de activiteiten van de werkgroep. Er werd dan ook naarstig naar iets groters gezocht. Daarbij passeerden het oude schoolgebouw Mariëngaard, de oude brandweergarage in de Spoorstraat en het oude spoorhuis in de Narcisstraat de revue. Toen dit allemaal om verschillende redenen niet haalbaar bleek te zijn, verkaste Oud Alkemade in 1986 naar een leegstaand lokaal van de Sint Jozefschool aan het Pastoor Onelplein in Roelofarendsveen.

In 1991 brak de zon door voor de stichting. Het gemeentebestuur vroeg aan Oud Alkemade of zij interesse had in de aula/kantine van de voormalige technische school in Oude Wetering. De stich-

De entree van het huidige museum.

ting was heel blij met deze mogelijkheid en in 1992 werd er een huurcontract afgesloten. Met veel zelfwerkzaamheid van het bestuur en donateurs werd de aula/kantine verbouwd tot een historisch centrum met een vergaderruimte, keuken, archief en tentoonstellingsruimte.

In 2003 werd de tentoonstellingsruimte met behulp van architect Bert de Haan, aannemer Akerboom uit Rijpwetering, de Rabobank Rijpwetering en de Rotary met zo'n 200 m² vergroot waardoor het mogelijk werd meer spullen permanent op te stellen en wisselende tentoonstellingen te organiseren. Op 18 mei 2004 verkocht de gemeente, na twaalf jaar huur, het gebouw voor één euro aan de Stichting Oud Alkemade. De huur van de grond (erfpacht) bedroeg echter f 11.145,- per jaar.

Na veel overleg werd dit verlaagd naar f 5.563,-. Veel bedrijven en donateurs zegden hun steun toe voor het verwerven en verbouwen van de aula tot museum. De Stichting Oud Alkemade is zeer tevreden over het huidige museum. Een definitieve eigen plek voor opslag van niet tentoongestelde spullen blijft echter een wens van bestuur en medewerkers.

Wat gebeurde er verder in de jaren 1990

Ida Hoogenboom-Bakker is in 1990 nog steeds druk bezig met de organisatie van de reünie van de Sint Ignatius-school die op 15 september zal plaatsvinden. Er hebben zich inmiddels meer dan tweehonderd mensen aangemeld. De stichting neemt met een versierde boerenkar deel aan het bloemencorso tijdens de kermis.

Uit de nalatenschap van de in januari overleden Willen Zwartjes ontvangen wij 33 historische boeken.

De gemeente wil in 1991 de sluis in Nieuwe Wetering volledig restaureren. Oud Alkemade is van mening dat men dit geld beter kan besteden aan het herstel van de wipmolen in Oud Ade. De Oud-Alkemadeprijs is toegekend aan de familie Van der Kade voor het herstellen van het oude rechthuis aan de Kerkstraat 79 in Oude Wetering.

In 1992 zijn G. Hölischer, Ted Hoogenboom en Dick van der Hulst voor vijf jaar gekozen als bestuurslid. Het aantal donateurs is gestegen naar 775. Er worden allerlei acties ondernomen om geld bijeen te brengen voor de verbouwing. Door de gezamenlijke banken uit Alkemade wordt f 5.000,- geschonken. De Rotary gaat een avond organiseren waarvan de opbrengst ten goede komt aan Oud Alkemade. Er kunnen vierkante meters gesponsord worden voor f 230,- per vierkante meter. Al snel zijn er 223 meters 'verkocht'. De Oud-Alkemadeprijs is toegekend aan de familie Kloosterman die het spoorhuis in de Narcisstraat prachtig gerestaureerd heeft.

De verhuizing van de Jozefschool naar het nieuwe museum is gepland op 23 januari 1993. Joop Oomen en Gerard van der Meer maken een kaart van Alkemade waarop dorpen en polders door middel van lichtjes worden aangegeven. Er is

Een oude afbeelding van de spoorwoning in de Narcisstraat.

een schenking binnen van de Rotary van maar liefst f 10.000, -. Inmiddels is er 256 m² van het museum verkocht. De officiële opening zal op 2 oktober plaats vinden. De volgende nieuwe leden melden zich aan als vrijwilliger bij Oud Alkemade: Frank Mul, Annette van den Berg, Leo Verboket, Kees Kennis, Kees Zoet, Joop Kret en Joop van der Meer. Er wordt een brief gezonden aan de schoolhoofden dat het mogelijk is om met de schoolkinderen een bezoek te brengen aan het museum.

Bestuurswijzigingen

Gerard van der Meer meldt dat hij na acht jaar op 1 januari 1994 zal stoppen als voorzitter van Oud Alkemade. Sjaak Koek heeft aangegeven het voorzitterschap van Gerard over te willen nemen. Annelies van Wieringen stopt als secretaris. George Bakker, tweede voorzitter, zal in juli 1994 opstappen als bestuurslid. Eind maart is de laatste bestuursvergadering van Gerard van der Meer als voorzitter. Hij heeft tijdens zijn achtjarige voorzitterschap veel zien veranderen bij de stichting. Volgens George Bakker heeft Gerard Oud Alkemade naar een nieuw tijdperk gebracht. Het bestuur biedt Gerard en zijn vrouw Truus een etentje aan. Op 26 april 1994 is de eerste bestuursvergadering met Sjaak Koek als voorzitter. Hij zal dit twaalf jaar blijven. Het bestuur bestaat verder uit Joop van der Meer, secretaris, en Theo Meijer, penningmeester. Bij de algemene vergadering geeft voorzitter Sjaak Koek aan dat vanaf nu het Veens kwartierje is afgeschaft. Er

worden zeven werkgroepen gevormd met een duidelijke taakomschrijving. Er is ruimtegebrek voor het opslaan van spullen. Voor de inrichting van de kaasmakerij wordt een tiental namaakkazen aangeschaft.

Discussie is er over entreeheffing, maar de boekhouder adviseert om dit wel te doen. Het aantal donateurs is gestegen naar 975. Er bezochten in 1994 750 mensen het museum en er zijn inmiddels 22 vrijwilligers actief.

Het is inmiddels 1995. De Oud-Alkemedeprijs 1994 is toegekend aan de familie Ganzevles, Zuidweg 8 in Oud Ade. De heer Engel houdt tijdens de donateursavond een lezing over het spoor van Leiden naar Haarlem.

De gemeente geeft een subsidie voor de tentoonstelling '1940-1945'. George Bakker wil een lijst maken van de overleden mensen in de periode '40-'45 met uitleg over de doodsoorzaak.

Toekomstvisie

Jarenlang streefde de stichting naar een groter aantal donateurs en een eigen historisch centrum. Dit is inmiddels bereikt, maar volgens Annette van der Berg ontbreekt er een toekomstvisie. Zij wil een discussie over het functioneren van het bestuur, over beleid, daadkracht, oud zeer, heilige huisjes en een visie op de toekomst. In een levendige discussie worden alle punten besproken. Iedereen is het wel eens over de door Annette aangedragen punten. Afsproken wordt dat dit overleg een vervolg moet krijgen.

Tom van der Meer, een van de oprichters van de stichting, heeft besloten met zijn werkzaamheden voor de stichting te stoppen. Er is een nieuwe opslagruimte gevonden bij Hans Straathof aan de Groenewoudsekade.

Joop Kret en Annette van den Berg (al jarenlang notulist van de bestuursvergaderingen) zullen de redactie van de Alkmadders op zich nemen. Thea van Loon wordt bestuurslid. Volgend jaar zal besloten worden of het museum in de zomermaanden open moet blijven. In 1995 hebben ruim 1000 mensen een bezoek gebracht aan het museum!

In 1996 zijn bij de eerste bestuursvergadering zoals afgesproken ook de vertegenwoordigers van de werkgroepen aanwezig. Het nieuwe briefpapier met logo is gereed. Cees Zoet heeft een begroting en tekening gemaakt voor een archiefruimte, de uitvoering is direct begonnen. Toos van Dijk wordt medewerker van de werkgroep archiefbezoek. Jos van 't Hart heeft te kennen gegeven te stoppen met zijn werkzaamheden voor de stichting. De thematentoonstelling 'Ijspret' loopt tot half april.

Een mijlpaal voor de stichting: mevrouw Pouw heeft zich aangemeld als 1000ste donateur.

De landelijke fietsdag heeft een stempepost bij het museum en is een succes geweest: hij heeft veel bezoekers, koffiegeld en een paar donateurs opgeleverd. De Oud-Alkemedeprijs is toegekend aan Alex van der Poel en Joyce van der Zwet voor het pand Noordkade 1. Agnes Turk en Erna Caspers worden

Er wordt een kaasmakerij ingericht waar namaakkazen een plekje krijgen.

Een van de veertien kruiswegstaties die tot voor kort in het museum te zien waren.

nieuwe medewerkers bij de stichting. Er wordt een tentoonstelling voorbereid over dierenklemmen en vallen. Gerard van der Meer gaat Jan Rodewijk (eigenaar van de kruiswegstaties) benaderen met het verzoek de staties aan Oud Alkemade te schenken. In 1996 hebben 45 nieuwe donateurs zich aangemeld, er zijn 15 afmeldingen.

De stichting werkt in 1997 mee aan het project 'Dementerende ouderen'. In De Bloemlezer is een vitrine ingericht met spullen van de stichting. De opening wordt verricht door Erica Terpstra die

Joke Rietbroek was maar liefst 17 jaar penningmeester tot aan haar overlijden in 2015.

de stichting nadrukkelijk noemt in haar toespraak.

De gemeente is voornemens de gemeentelijke 'Wet beeldbepalende panden' op te heffen. Gerard zal namens de stichting gebruik maken van het spreekrecht en aandringen op handhaving van de wet om onheil te voorkomen. De tentoonstelling over dierenklemmen en vallen is opgeruimd en tot de zomer is er een fototentoonstelling over de kindheidsopvochten. Gerard van der Meer heeft een nieuwe locatie voor opslag van spullen gevonden bij Van der Meer aan de Noorderhemweg. Het verhaal over het zinken van de pont van Van Staveren in de Tweede Wereldoorlog zal nader onderzocht worden. Er wordt voorgesteld om een fototentoonstelling te houden over de Sint Ignatiuschool.

Theo Meijer wil stoppen als penningmeester. Er zal gezocht moeten worden naar een nieuwe penningmeester.

Met ingang van 1 februari 1998 draagt Theo zijn taak als penningmeester over aan Joke Rietbroek. Joke zal, naast vele andere activiteiten, deze functie maar liefst 17 jaar vervullen.

Het pand Kerkstraat 32 is winnaar geworden van de Oud-Alkemadeprijs. Erna Caspers zal de redactie gaan assisteren.

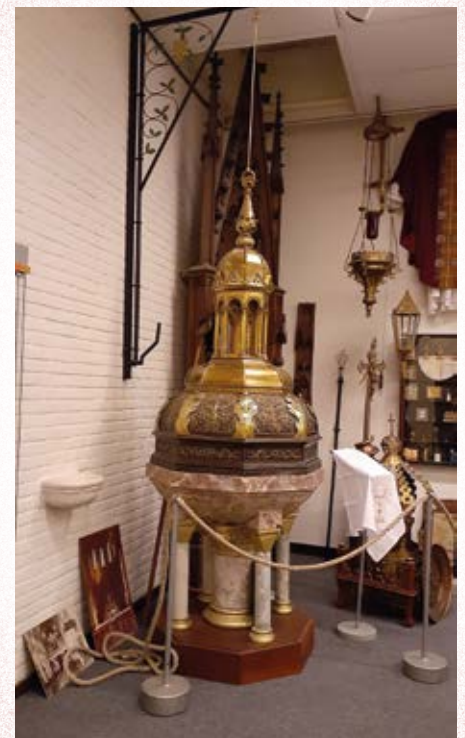
Uitbreiding van het museum

In 1999 is een vergunning voor uitbreiding van de expositieruimte aangevraagd. Bert de Haan heeft een maquette gemaakt. Met de gemeente wordt overlegd

over de financiering van de uitbreiding. Er wordt gediscussieerd over zelfwerkzaamheid en het inzamelen van geld. De uitreiking van de Oud-Alkemadeprijs 1998 vindt op 13 april plaats in De Alkeburcht. De prijs gaat naar de boerderij 'Nooit Gedacht' aan de Pastoor van der Plaatstraat in Rijpwetering. Op 25 april wordt de 5000ste bezoeker verwacht in het museum. De werkgroep reparatie is druk bezig met de spullen uit de gesloopte kerk van St. Petrus' Banden in Roelofarendsveen. Onder andere het deksel van de doopvont en de biechtstoel zijn prachtig opgeknapt. Er is een nieuwe computer aangeschaft, speciaal voor de opslag van foto's.

Gerard van der Meer meldt dat hij is aangesproken door mensen die zich storen aan de toon van de verhalen van één van de schrijvers. Als deze artikelen in de toekomst toch geplaatst worden in de Alkadders dienen ze door de redactie gekuist te worden. De gemeente laat bij monde van wethouder Beelen weten dat er voor de verbouwing van het museum geen geld komt van de gemeente.

Het laatste deel van de geschiedenis van de Stichting Oud Alkemade leest u in een van de volgende nummers.

De doopvont uit de St. Petrus' Bandenkerk is een topstuk van het museum.

Jan Marius Blanken, burgemeester van Alkemade 1828-1845

Alfred Bakker

Inleiding

In Alkmadders nummer 144 van december 2018 beschreven wij het kleurrijke leven van Pieter van Veen. Hij diende onder wel vijf bestuursvormen. De laatste twee jaren was hij de eerste burgemeester van Alkemade tot zijn dood in 1827. We besteden nu aandacht aan zijn opvolger, over wie tot dusver heel weinig bekend was. De enige herinnering in Alkemade aan de tweede burgemeester is zelfs aantoonbaar onjuist. Volgens de drie straatnaamborden bij de Meerkreuk zou zijn achternaam 'De Blanken' zijn.

Achtergronden

Jan Marius Blanken kwam uit een familie van waterbouwkundigen. Grootvader Jan Theunisz. Blanken was molenmaker en timmerman in Haastrecht en Bergambacht. Van zijn vier civieltechnische zonen was Jan Blanken (1755-1838) de beroemdste. Jans jongere broer Teunis, de vader van Jan Marius, werd geboren in Bergambacht, waar hij op 20 juli 1760 gedoopt werd.

Jan Blanken, in 1825 geschilderd door Jean Augustin Daiwaille.

Na zijn vaders verhuizing naar Haastrecht volgde Teunis daar de Franse school, waar hij les kreeg in rekenen, schrijven en Frans. Hij kwam als timmerman in Rotterdam terecht. Na zijn huwelijk in 1784 met Neeltje Plooster (1763-1823), de dochter van een Brielse koopman, ging het echtpaar wonen aan het Oosteinde in Rotterdam waar twee kinderen geboren werden.

Jan Blanken had werk op Voorne-Putten. Teunis volgde zijn oudere broer naar het eiland, waar hij in 1787 een huis kocht in de Koopmanstraat te Brielle. De koopsom à f 3.050,- betaalde hij contant.

Teunis kreeg een nauwere band met Brielle toen hij in 1791 een jaar als schepen diende en in 1793 werd aangesteld tot 'stadsfabriek', te vergelijken met hoofdpublieke werken.

In Brielle werden Jacoba, Niesje, Petronella, Cornelis (1795-1815) en Jan Marius geboren. Tante Maria Blanken was in de St. Jacobskerk getuige bij de doop op 20 april 1798 van de vijf dagen eerder geboren Jan Marius.

Het is niet bekend welk onderwijs de kinderen van Teunis en Neeltje hebben genoten. Uit de beroepen van enkele kinderen - en de opleiding van Teunis zelf, die zijn kinderen gestimuleerd zal hebben om 'door te leren' - kan wel afgeleid worden dat ze waarschijnlijk de Franse school in Brielle bezochten.

De Briellenaren verdreven de Fransen in december 1813. Teunis en zijn achttienjarige zoon Cornelis kregen daarvoor een decoratie. De vijftienjarige Jan Marius was nog te jong voor een heroïsche rol.

Volwassen

Op 4 januari 1815 overleed Jan Marius' oudere broer Cornelis. Toen hij negentien jaar was moest Jan Marius in militaire dienst. Wie daar de middelen voor had, probeerde aan de dienstplicht te ontkomen door een remplaçant te vinden. Zo'n vervanger kostte tussen de 1000 en 3000 gulden. Jan Marius' vader Teunis verkeerde in zekere welstand en kon zich de kosten veroorloven.

De Kleine of St. Jacobskerk aan de Voorstraat waarin Jan Marius in 1798 gedoopt werd.

	1817		1817		
Blanken	Brielle	5	Brielle	Teunis	Blanken
2. Jan Marius	Zuidholland		Zuidholland	Plooster	Zuidholland
-	Brielle	4	Brielle	Kuylje	-
-	15		Brielle	Brielle	-
-	April	3	Hondbly	-	-
-	1797		Wouter Breda	-	-

Detail uit het militieregister van 1817.

We lezen dan ook in een militieregister uit 1817 dat Jan Marius Blanken: klerk, zoon van Teunis Blanken, stadsarchitect, "wordt geremplaceerd door Jacob Smit". Ofschoon hij niet in dienst hoefde, werd wel zijn lengte gemeten: vijf voet, vier duim en drie streep. Hieruit kunnen we afleiden dat Jan Marius aan de korte kant was.

Vanaf 1820 werd Jan Marius ingeschakeld door zijn neef, notaris Leendert Plooster. Hij werd genoemd in diverse akten van de notaris, eerst als getuige, later als koper, met als kwalificaties 'zonder beroep' of als 'particulier' (iemand die in zijn eigen onderhoud kan voorzien).

Geleidelijk aan ontwikkelde Jan Marius zich tot notaris klerk. Hij zou medio 1823 tot de functie van notaris zijn toegelaten. In 1824 werd ten behoeve van hem afgegeven een 'Copie authentiek van een certificaat derde kamer van Notarissen in den Briel'.

In september 1827 kwam hij in de buurt van zijn latere beroep, toen over een verkoping op Voorne informatie te verkrij-

gen was bij een notaris en bij hem. Een maand eerder had hij uit de nalatenschap van zijn vader en overleden moeder een huis gekocht in Brielle.

De toekomst van Jan Marius Blanken als notaris leek in Brielle en omgeving te liggen. De dood van een notaris annex burgemeester in het verre Alkemade veranderde alles.

Verwikkelingen

De op 11 oktober 1827 overleden Pieter van Veen had als nevenambt notaris. Dat was een gewilde functie, een prima opstap tot bijvoorbeeld het burgemeesterschap. Burgemeester Casper Gerard Born in Ter Aar reageerde op 17 oktober als eerste, Pieter van Veens zoon Jacobus volgde op 23 oktober. Het verzoek van Jan Marius Blanken Tz. werd op 28 oktober 1827 ingeschreven.

Het verzoek van Jacobus van Veen om tot notaris en burgemeester benoemd te worden, veroorzaakte zand in de ambtelijke molen met aan het hoofd de Minister van Binnenlandse Zaken, Pierre Louis Joseph Servais van Gobbelschroy,

afkomstig uit de Zuidelijke Nederlanden. Zijn belangrijkste adviseur was Cornelis Vollenhoven.

Na het inwinnen van inlichtingen over de kandidaten schreef Vollenhoven in een rapport, dat Jan Marius Blanken wegens zijn bekwaamheid en goede zeden in aanmerking kwam.

Vollenhove stuurde het rapport naar de Minister van Justitie op 15 januari 1828. Koning Willem I ondertekende in Den Haag op 19 januari 1828 de benoeming van Blanken "met last om in de Oudewetering te resideren".

In de kadastrale legger van 1828 vinden we Jan Marius inderdaad als eigenaar van een perceel aan de Oude Wetering. Uit de aankondigingen van te verkopen huizen in de eerste jaren van zijn verblijf in Oude Wetering blijkt dat Blanken het een prettig dorp vond. Hij preees de huizen aan met: "staande in een der aange-naamste Dorpen in Zuid-Holland."

Burgemeester

Intussen was ook de invulling van het burgemeesterschap nog gaande. Zoon Jacobus van Veen had zich daarvoor aangemeld. Hij was voorgedragen door zijn zwager Jan Zanting, de remonstrantse dominee in Oude Wetering. Jacobus was echter ook één van de erfgenamen in de heerlijke rechten die Pieter van Veen had genoten. De wet sloot uit dat een heer ook burgemeester was. De verwerving van de heerlijkheid Alkemade als statussymbool keerde zich nu tegen

Om Jan Marius Blanken te benoemen tot notaris in het kantoor van Wouter Breda in de plaats van Wjlen P. van Veen en met last om in de Oudewetering te resideren.

De benoeming tot notaris op 15 januari 1828.

heeft voorgedragen J.M. Blanken, kandidaat notaris aldaar. De burgemeester heeft de zaak overzagen tot de opvolging der overleden van de zijde van het heerlijk recht gedaan, de adviseur, heeft hij de eer in overweging te geven, dat het Lyne, Kapitein van de Gedeputeerde Staten van de plaats van P. van Veen, overleden, tot Burgemeester der gemeente van Alkemade te benoemen.

Voordracht J.M. Blanken tot burgemeester als opvolger van P. van Veen.

de familie Van Veen. Jacobus schreef aan administrateur mr. Cornelis Vollenhoven dat hij van de heerlijke rechten afzag, maar het mocht niet meer baten.

De minister van Binnenlandse Zaken Van Gobbelschroy schreef op 19 april 1828 linksboven op Vollenhovens rapport van 17 april: "De Minister van Binnenlandse Zaken kan zig zeer wel vereenigen met het rapport van den Administrateur voor het Binnenlandsch Bestuur."

Aan de slag

Jan Marius kwam in een gespreid bedje. Hij werd ter zijde gestaan door gemeentesecretaris Jacobus van Veen (1790-1845), die van jongs af aan door zijn vader bij administratieve en bestuurlijke taken betrokken had. Op zijn 21ste was hij al tweede locoburgemeester van Alkemade. Een andere bestuurder uit de 'stal van Pieter van Veen' was eerste assessor (wethouder) Klaas van Bourgonje. J. Straathof was tweede assessor, die een jaar later opgevolgd werd door Jan Willem Schuilenburg Roeloffs.

In het gemeentebestuur waren de drie belangrijkste geloofsrichtingen in Alkemade vertegenwoordigd: hervormd, monstraants en rooms-katholiek.

Het eerste jaar

Kort na zijn benoeming tot burgemeester komen we Jan Marius tegen als lid van de Kamer van Discipline der Notarissen op 18 mei 1828. De Kamer bestond onder andere uit een president, een rapporteur en een secretaris. Blanken was gewoon lid. De Kamer hield haar zittingen in het Logement De Zon aan de Breestraat in Leiden.

Eén van Blankens eerste acties als burgemeester betrof het oproepen van dienstplichtigen uit Alkemade in Den Haag

"ten einde in den wapenhandel (omgang met wapens) te worden geoefend". Eind 1828 was hij betrokken bij de aanbesteding van een begraafplaats in Rijkswetering.

In januari 1829 moest de kersverse burgemeester naar zijn geboortestad Brielle, waar zijn vader op 9 januari was overleden.

Op 5 maart 1829 mocht Jan Marius een bijzondere huwelijksakte ondertekenen. De weduwe van zijn voorganger Pieter van Veen en de stiefmoeder van zijn gemeentesecretaris, de 56-jarige Alida Jong en Eel (of Jongeneel) trad in het huwelijk met Gijsbert Vervoorn, oud 22 jaar.

De afwikkeling van zaken na zijn vaders dood vroeg weer zijn overkomst naar Brielle. Op 28 juli 1829 werd daar de inventaris opgemaakt van de nalatenschap van Teunis Jansz. De kwaliteit van Jan Marius als notaris zal daar zeker bij van pas zijn gekomen.

Belgische Opstand

In augustus 1830 was in Brussel de opstand uitgebroken. Voor de geplande strafexpeditie vanuit het noordelijk deel van het toenmalig Koninkrijk der Verenigde Nederlanden werden lotelingen opgeroepen. De Gouverneur van Zuid-Holland, Van der Duyn, stuurde op 13 december 1830 een brief naar Blanken. Op de voorgedrukte brief waren de namen ingevuld van veertien personen uit Alkemade die niet waren opgekomen. Eén van de dienstplichtigen uit Alkemade, Hendrik van Klink, was al in 1827 ingeloot. Hij kwam als lansier in augustus 1831 om het leven bij Leuven. Blanken moest de ouders het droeve nieuws overbrengen (zie ook Alkmadders 134 van juni 2016).

Tussen de bedrijven door moest Jan Marius eind oktober 1831 weer in Brielle zijn voor de verkoop van eigendom. Be-

gin 1832 vond de aanbesteding van de Meerkreukmolen plaats. Partijen waren Jan Marius Blanken, Jacobus van Veen en het polderbestuur.

Cholera en Raadhuis

De cholera had op 3 juli 1832 de eerste slachtoffers gemaakt in Scheveningen. Alkemade en andere gemeenten trachtten verspreiding van de ziekte te voorkomen door kermissen af te gelasten. Secretaris Jacobus van Veen stelde op 26 juli 1832 namens de burgemeester en de assessoren een advertentie op, die in de Oprechte Haarlemsche Courant verscheen: er zouden in 1832 geen kermissen gehouden worden in de gemeente Alkemade.

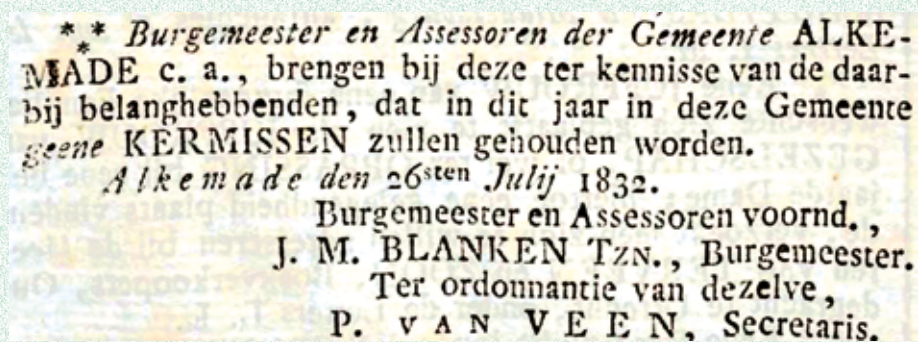
Door een voorganger van Blanken, baljuw Reinier Bongaerds, was in 1704 in Oude Wetering een 'Regthuis' gebouwd als opvolger voor De Vergulde Vos in Rijkswetering. Maar dit nieuwe gebouw, De Witte Engel, was eigenlijk te duur voor het toenmalige ambacht Alkemade. Waarschijnlijk vanwege het vertrek van de uitbater, kastelein Lourens Roos, ging het rechthuis, dat raadhuis geworden was, in de verkoop op 3 december 1832.

In augustus 1833 overleed Klaas van Bourgonje. Roeloffs schoof een plaatsje op: hij werd eerste assessor. In zijn plaats werd chirurgijn J.C. Vuisting benoemd als tweede assessor.

Bijbanen

De 'inburgering' van Jan Marius in Alkemade en omgeving verliep voorspoedig. In 1834 was hij President-Kerkvoogd van de Hervormde Gemeente van Hoogmade en Rijkswetering en ondertekende hij een advertentie voor een openbare aanbesteding van het herstel en vernieuwingen van de plaatselijke pastorie en kerkgebouwen. Het bestek en de tekening konden ingezien worden bij Blanken thuis. Zes jaar na zijn vestiging als notaris in Oude Wetering had Blanken ook buiten Alkemade een zekere naam gekregen. In Ter Aar verkocht hij toen een scheepmakerij. En in 1841 organiseerde hij een verkoping in De Burcht in Leiden.

Woubrugge was de hoofdplaats van het gelijknamige Derde Kanton. Daar zetelde de (vredes)rechter Pieter Cornelis

Bericht in de Oprechte Haarlemsche Courant van 31 juli 1832.

Riemersma. Blanken was in september 1838 benoemd tot plaatsvervanger. Volgens het Jaarboekje van Zuid-Holland (1843) vervulden bestuursleden van Alkemade ook functies in enkele polders: eerste assessor Jan Willem Schuilenburg Roeloffs was Dijkgraaf in de Googerpolder. Jan Marius Blanken en Jacobus van Veen waren respectievelijk Schout en Secretaris van de Veender- en Lijkerpolders (buitendijks en drooggemaakt).

Herbenoeming in 1844

Blanken trad begin 1844 af in de wetenschap dat hij herbenoemd zou worden. Koning Willem II zorgde simpelweg voor vervulling van de vacature "ontstaande door de gewone aftreding" door de herbenoeming van J.M. Blanken Tz.

Volgens de Wet op het notarisambt kon de functie niet gecombineerd worden met die van burgemeester of secretaris. In 1844 werden enige vrijstellingen op die wet verleend. Jan Marius was één van de gelukkigen.

Bestuurlijke onthoofding in 1845

In de bestuurlijke top van Alkemade ontvielen in 1845 twee belangrijke personen. De 55-jarige Jacobus van Veen, gemeentesecretaris vanaf 1825, overleed op 21 juni. Twee dagen later verschenen Pieter Blanken Karens, broodbakker, 27, Nicolaas van der Pelt, onderwijzer, 28, wonende alhier, in het gemeentehuis om de dood aan te geven van Jacobus in Wijk A nummer 57. Jan Marius Blanken was de medeondertekenaar op het aangifteformulier. Drie maanden later overleed de burgemeester zelf. Jan Marius Teunissoon Blanken stierf op 25 september 1845 "te Oudewetering, binnen Alkemade, in Wijk A. No. 34."

Het duurde tot 13 januari 1846 voordat Blankens inboedel verkocht werd. De inboedelbeschrijving was uitgebreid, hij besloeg vijftien regels in de krantenadvertenties.

Opvallend is dat "Mans Kleederen" specifiek benoemd worden in de boedelbeschrijving, maar dat vrouwenkleren ontbreken. Jan Marius Blanken Tz. bleef zijn leven lang vrijgezel.

Met dank aan Joop Kret.

Op Dingsdag den 13de Januari 1846 en volgende dagen, des voormiddags ten 9 ure zal door den Notaris C. VAN DER LEE, te Aarlanderveen resident, ten sterfhuis van den Wel Ed. Heer J. M. BLANKEN Tz., te Oudewetering, binnen Alkemade, in Wijk. A. N°. 34, worden Verkocht:

Een PRECIËUSE en AANZIJNLIJKE **INBOEDEL**, bestaande in Mahoeij- en Eikenhouten Secretaires, Leckanten, Canapés, Thee-, Speel-, Waa- en andere Tafels, Mahoeijhouten Console, opgelegde Commode, briljante Porcelainen Dejeuné, marmeren Pendule en dito Bloemenvaas, een extra mooie Cylinder-Lessenaar of Schrijftafel, medicuse Stolen met Paardoharen Zittingen, groote Spiegels en Schilderijen, uitmunstende Serviesen, Porcelain, Roomkleurd-, Delftsch- en ander Aardewerk, Koper-, Tin-, Blik-, IJzer-, Verlakt- en Glaswerk, beste gevulde Bollen met dezelve Toebehooren, Tafellaken, Servetten, Mans Kleederen, Linnen- en Katoenen Goederen, Vloerkleden, Karpetten, enige Notariële en andere Boeken. Eene fraaije Collectie oegmunt Goud en ZILVER, als: Goeden Horologie, Flacon met dito Stop, Zilveren Lepels en Verken, dito Suikermasje en anderezins. Voorts een bruin Chais-Paard, exquis mooi Tent- of Kapwagentje, Tilbury, Franche Chais, Aarselode, differente Tuigen en Stalgoederen, een Boot met Mast, Zeil en Toebehooren, en hetgeen verder te voorschijn zal gebracht worden.

Al hetwelk is behoorende, tot den onder het voorregt van Boedelbeschrijving aangevaarden Boedel en Naalteschap van wijlen genoemden Heer J. M. BLANKEN Tz., in leven Burgemeester en Notaris van Alkemade e. a., en voor een ieder te lezigtigen daags vóór den Verkoopdag, van des morgens 9 tot des namiddags ten 3 ure.

De boedelbeschrijving in de Leidsche Courant.

Ter waterlating van een oude houten schouw. Lex van der Zwet heeft de boot aan Hannes de Jong overhandigd. Hij is van oorsprong van de gebroeders Rodewijk geweest en dateert uit het jaar 1962. Het is de laatste schouw die gebouwd is door de gebroeders Heemskerk. Hij heeft nu een schitterende plek gekregen bij de Veense akker.

Oude tijden herleven op de Veense akker

Hannes de Jong

Het voorjaar is begonnen, de veuren zijn gehaald, de rubbers gemaakt en de peulen gepoot en afgedekt met halve raampjes. Dit zijn Veense namen en zoals het vroeger ging. De planken aan de windkant en raampjes aan de zonkant. De peulen werden eind december gezaaid en in januari geplant. In maart worden de stokken erbij gestoken, een mix van elzen- en essenstokken. De essen waren langer en worden later gebruikt voor de snijbonen. De peulen worden in april/mei getopt op tien lid peulen. Het toppen werd gedaan met duim en wijsvinger. De tuinders lieten er speciaal hun nagels voor groeien. In mei werden de peulen geoogst. Wij doen het nog steeds op dezelfde manier en houden deze teeltwijze in ere zoals het zo'n zestig/zeventig jaar geleden werd gedaan. De soorten die wij nog telen zijn vroege Veense peulen en suikerpeulen, geïntroduceerd tijdens de ruilverkaveling van 1956/57. Van de Veense capucijners hebben wij een nog vroegere selectie gewonnen.

Kom gerust eens kijken op de Veense akker waar alles nog in de oude staat is en op de oude manier gewerkt wordt. Vanaf maart is er elke zaterdagochtend een vrijwilliger aanwezig voor een rondleiding en/of informatie. Onze locatie is op het terrein van de Veense Bukker aan het Hazenpad in Roelofarendsveen. **Tot ziens!**

De Veense akker is weer klaar voor het voorjaar.

Het bewogen leven van Pieter de Bil

Geert-Jan van Beek

Nog niet zo lang geleden kreeg de Stichting Oud Alkemade een knipselboek in handen uit de nalatenschap van Pieter de Bil, in leven hier bekend als opperwachtmeester en groepscommandant der rijkspolitie Piet de Bil. Het eerste krantenartikel doet verslag van een moordaanslag. Het stamt uit zijn tijd als gemeentelijk veldwachter in de gemeente Tholen in Zeeland. Door dit knipselboek raakten we geïnteresseerd in het leven van Piet de Bil en we besloten om onderstaand artikel voor de Alkmadders te schrijven. In dit artikel zullen wij zijn officiële naam Pieter de Bil gebruiken.

Leest u even mee met het krantenbericht:
Moordaanslag te Tolen
(van onzen correspondent)

Tolen, 8 januari 1938. Het stadje Tolen is gisteren opgeschrikt door een laffen moordaanslag, gepleegd door den achttienjarige L. Somers, woonachtig alhier. Op den 28-jarigen M. v.d. Velden.

De daad is gepleegd op een der mosselknipperijen, waar de mosselen van wier en ander afval worden ontdaan.

L. Somers was ontslag aangezegd omdat er de volgende week minder werk was. Toen S. 's middags niet bijster vlug doorwerkte, voegde een der andere arbeiders hem toe: "Schiet toch een beetje op, anders komen we te laat klaar." Hierdoor raakte S., die toch al niet goed te spreken was, nog meer uit zijn humeur. Hij liep kwaad weg.

Uiteindelijk gaat S. naar huis om een mes te halen. Met zijn 28-jarige broer gaat hij weer terug naar de mosselknipperij. Op het moment dat Van der Velden naar buiten komt, mishandelt de broer hem en steekt S. hem in zijn borst. Van der Velden raakt hierbij ernstig gewond, maar heeft deze aanslag wel overleefd. De broers slaan op de vlucht. Het artikel vervolgt:

Nog den zelfden avond konden de majoor der Rijksveldwacht en de gemeenteveldwachter de Bil na uitvoerig onderzoek L.S. in zijn ouderlijken woning arresteren. Dinsdag erop volgend is de jongeman naar Breda overgebracht, waar hij direct is ingesloten.

Levensgeschiedenis

Pieter de Bil wordt geboren in Nieuwerkerk (Z) op 7 november 1907 als tweede kind in een gezin met vier kinderen. Pie-

ter is de enige zoon. Zijn vader werkt als boerendaggelder en zijn moeder is huisvrouw.

Na de lagere school, die destijds acht klassen had, gaat hij aan het werk, onder meer - net als zijn vader - als daggelder. Op twintigjarige leeftijd wil hij beroepsmilitair worden. In 1927 gaat hij in dienst en wordt geleverd in Middelburg bij het wapen der infanterie. Op 23 mei 1928 stapte hij over naar het wapen der marechaussee en krijgt een opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie in Breda.

In deze tijd leert hij zijn toekomstige vrouw kennen: Jacoba van Kooperen, geboren op 6 december 1914 in Oosterhout. Pieter moet toestemming vragen voor zijn huwelijk, maar doet dat niet. De Koninklijke Marechaussee verwachtte destijds onvoorwaardelijke trouw aan het wapen

Pieter de Bil in het uniform van de marechaussee.

Pieter de Bil als veldwachter in het uniform van de rijkspolitie.

en een huwelijk paste daar niet bij. Als het echtpaar in 1934 toch trouwt, wordt Pieter door de marechaussee ontslagen waarna hij wordt aangesteld als gemeentelijk veldwachter in de gemeente Tholen (Z).

Na de bezetting door de Duitsers op 10 mei 1940 wordt hij in november van dat jaar op verzoek van zijn oud-officieren opnieuw bij de marechaussee aangesteld. In 1941 wordt hij bevorderd tot postcommandant bij de marechaussee in Burgh-Haamstede (Z). Omdat hij helemaal niet achter de bezetting staat besluit hij, met zijn functie als dekmantel, in het verzet te gaan. En ook zijn vrouw levert op deze manier een bijdrage. Pieter krijgt via een Ausweis toegang tot het plaatselijke vliegveld. Ook zijn vrouw heeft een Ausweis en werkt daar als kok in de keuken. Op deze manier kunnen ze inlichtingen verzamelen over de Duitse activiteiten op het vliegveld. Daarnaast waarschuwt hij boeren, die een vijfde van hun oogst moeten afstaan aan de Wehrmacht, voor komende inspecties. Ook steelt hij op het vliegveld weleens producten die niet beschikbaar zijn voor de burgers van Burgh-Haamstede. Denk daarbij bijvoorbeeld aan rollen prikkeldraad ten behoeve

van boeren in de omgeving. In 1942 wordt Pieter overgeplaatst naar de staf van de marechaussee in Oostburg (Z).

In het voorjaar van 1944 wordt Pieter gearresteerd en overgebracht naar de strafgevangenis in Breda op beschuldiging van een poging tot moord op een NSB-officier. Maar omdat hij uit voorzorg een portret van Hitler in de voering van zijn marechausseejas heeft zitten, is dat voor de bezetter reden hem weer vrij te laten. Pieter en zijn gezin worden wel staatsgevaarlijk verklaard en overgeplaatst naar Leiderdorp, waar hij commandant wordt van de Economische Groep. Bij een clandestien bezoek aan zijn vrouw en kinderen, die nog in Zeeland wonen, wordt hij na een week op 21 juni opnieuw gearresteerd en overgebracht naar kamp Amersfoort, waar hij als PDA (Politiek Delinquent Amersfoort) wordt vastgezet.

Na zijn arrestatie besluit zijn vrouw ook in het verzet te gaan in Leiderdorp en omgeving. Hier naait zij onder meer uniformen voor de Binnenlandse Strijdkrachten.

Vanuit Amersfoort wordt hij per trein overgebracht naar het concentratiekamp Neuengamme, gelegen in de buurt van Hamburg. En vanuit dit kamp wordt hij overgeplaatst naar een werkkamp in Bergedorf in de buurt van Neuengamme. Hier moet hij torpedobuizen maken voor de Duitse marine. Tegen het eind van de oorlog besluiten de Duitsers de concentratiekampen te ontruimen om zoveel mogelijk bewijzen van hun wandaden te vernietigen. Pieter ondervindt dit aan den lijve. Vanaf eind

Een portrettekening uit Kamp Amersfoort.

Een broodplankje uit Kamp Amersfoort.

maart 1945 moeten ook de tienduizenden gevangenen uit de buitenkampen van Neuengamme weg. Wie niet meekan, wordt doodgeschoten.

Vanuit Neuengamme worden ze naar Lübeck getransporteerd. Deze transporten worden de dodenmarsen genoemd. Op 26 april 1945 weet Pieter te ontsnappen uit zo'n dodentransport. Hij laat zich vallen en verbergt zich snel achter wat struiken. Als de colonne eindelijk voorbij is loopt hij in de richting van Hamburg. Uiteindelijk vindt hij in die stad onderdak bij een Duitse familie die hem wil helpen. Hij hoort pas later wat er gebeurd is met de duizenden gevangenen waarmee hij op weg was naar Lübeck.

Bijna tienduizend gevangenen worden in Lübeck overgeladen op een aantal schepen, waaronder het enorme cruiseschip Cap Arcona, dat bij Neustadt voor anker ligt. De Cap Arcona heeft voor de oorlog als passagiersschip tussen Hamburg en Zuid-Amerika gevaren, maar is inmiddels door de Duitse marine gevorderd.

Deze schepen worden een soort drijvende concentratiekampen. Op de schepen is de toestand dramatisch. Voedsel en sanitaire voorzieningen zijn er nauwelijks en veel van de toch al zwaar verzwakte gevangenen

zitten dicht op elkaar gepakt in pikdonkere scheepsruimen.

Omdat de Engelsen veronderstellen dat de schepen bedoeld zijn om vluchtende Duitse troepen te transporteren naar Noorwegen besluiten ze de schepen op 3 mei 1945 te bombarderen. Bij dit bombardement vallen zeker 7000 doden. Wat het nog erger maakt, is dat de Duitsers op de gevangenen schieten als deze al in het water liggen. Ook de brandblussers hebben zij onklaar gemaakt. Bovendien hebben zij explosieven op het schip geplaatst met de kennelijke bedoeling het schip uiteindelijk te laten vergaan.

Na de capitulatie van de Duitsers op 4 mei 1945 besluit Pieter naar Nederland terug te gaan. Deels lopend en deels met behulp van allerlei voertuigen komt hij uitgeput en in een zeer slechte conditie in Leiderdorp aan. Hier wordt Pieter opgevangen door zijn vrouw en kinderen. Maar hij heeft zeker een jaar nodig om te herstellen van alle ontberingen die hij het afgelopen jaar heeft doorgemaakt.

Later zal hij over zijn ervaringen in de oorlogsjaren zeggen dat die hem vijf jaar van zijn leven hebben gekost. Al die ervaringen bergt hij diep in zichzelf op en hij zal daar in zijn latere leven weinig over vertellen. Zelfs niet aan zijn vrouw en kinderen.

Het wandbord dat herinnert aan zijn tijd in Neuengamme.

Werken als opperwachtmeester en groepscommandant

In 1946 wordt Pieter benoemd tot opperwachtmeester en groepscommandant in de gemeenten Alkemade, Leimuiden, Rijnsaterwoude en Nieuwveen. Tijdens

zijn dienstverband, dat tot 1965 zal duren, heeft Pieter veel meegemaakt.

Het hervormde gezin De Bil gaat wonen in Roelofarendsveen, waar de bevolking destijds zo goed als volledig katholiek was. Dit levert echter geen problemen op, noch bij de familie De Bil, noch bij de inwoners van Roelofarendsveen. Want van tijd tot tijd komt buurtgenoot Simon Ligthart, de bouwpastoor van de Maria Presentatiekerk aan het Pastoor Onelplein, op bezoek voor een praatje en natuurlijk een borreltje. Pieter is een ruimdenkend man die geen onderscheid maakt tussen mensen of geloofsovertuiging.

Ook maken ze de jaarlijkse kermissen in Roelofarendsveen mee. Een evenement waar de inwoners het hele jaar voor sparen en het hele jaar naar toe leven. De kermissen gaan vaak gepaard met veel onrust en drankgebruik. Pieter en zijn collega's zijn er dus altijd druk mee.

Bij een van die kermissen heeft Pieter met zijn manschappen afgesproken dat, mochten zij tegenover dreigende rad-draaiers komen te staan, zij een stap terug zullen doen en zich om zullen draaien. Want een Veender laat zich zijn feestje niet ontnemen en de kans is dus groot dat zo'n situatie uit de hand loopt. Nog tijdens dezelfde kermis blijkt deze afgesproken strategie goed te werken en weten Pieter en zijn collega's geweld te voorkomen.

Een andere keer worden feestgangers per paard en wagen door schillenboer Siem Koek uit Nieuwe Wetering tegen betaling van het ene café naar het andere gereden om daar aan het bier te gaan. Bij café De Fransche Brug aangekomen besluiten zij om het paard ook bier te geven. Zij hangen een emmer vol om zijn nek en het paard is daar wel van gediend. Niet veel later kan het paard niet meer op zijn benen staan. De passagiers moeten lopend naar huis.

Tijdens een winter is het Braassemeer bedekt met ijs. Als hij aan het surveilleren is ziet Pieter een ijszeiler in een wak terecht komen. Hij twijfelt niet lang en gaat op zoek naar een ladder. Die vindt hij bij het naburige zwembad. Hij rijdt met de ladder op zijn motor over het ijs naar het wak. Daar slaagt hij er in de ijszeiler uit het water te halen. Of dat ook gelukt is met de boot vermeldt de geschiedenis niet.

In Hoogmade is in die tijd een groep jongeren actief. Zij noemen zichzelf De Zwarte Bende en ze raken regelmatig in conflict met de politie. Pieter hoort op een gegeven ogenblik van zijn collega Jan Willem Willemsen uit Rijpwetering (zie ook de Alkmadders van juni 2009) dat zij het plan hebben om hem op een bepaalde datum en tijd in elkaar te slaan. Ze willen zich door pontbaas Kinkel het Paddegat laten overzetten en in de Veën aangekomen op zoek gaan naar de opperwachmeester. Pieter besluit om ze op dat moment op te vangen bij het Paddegat. Hij verstoppt zich daar achter een bosje en als de jongens aanleggen stapt hij naar voren. Hij vraagt wat ze komen doen. De jongens zeggen dat ze een biertje willen gaan drinken, maar Pieter vraagt wat ze tegen hem hebben en daagt hen uit om op de vuist te gaan. Als ze daar niet op ingaan zegt hij dat ze wat hem betreft een biertje in het eerste het beste café dat ze tegenkomen mogen gaan drinken. En dreigend vervolgt hij: "maar als ik jullie deze avond nog ergens anders tegenkom zal ik jullie alle hoeken van de Veën laten zien."

Ook in sportief opzicht staat Pieter zijn mannetje. Zo slaagt hij er in tijdens de op 19 juli 1951 in Leiden gehouden politisportwedstrijden bij de veteranendriekamp de eerste prijs bij het kogelstoten te behalen met een worp van 19.17 meter. De 100 meter loopt hij in 13.1 seconden

en bij het verspringen overbrugt hij een afstand van 4.16 meter. Voorwaar geen geringe prestaties, waarmee hij tweede wordt in het klassement.

Op een gegeven moment meldt Pieter zijn zoon Jan aan bij DOSR, maar die wordt na verloop van tijd weer weggestuurd. Dit heeft alles te maken met het feit dat de kapelaan, de geestelijk verzorger van DOSR, tijdens een training komt kijken. Hij ontdekt een voor hem onbekende speler. Bij navraag blijkt dat de nieuwe speler Nederlands Hervormd is. De kapelaan is van oordeel dat zo iemand niet past in een katholieke vereniging. Het bestuur krijgt dan ook het dringende advies hem zijn lidmaatschap te ontnemen. En zo gebeurt het ook.

Het gezin De Bil

Naast politieman is Pieter natuurlijk ook nog vader van een gezin. Zijn vrouw An en hij krijgen drie kinderen, een jongen en twee meisjes. Het politiewerk heeft wel veel invloed op het gezinsleven. Hoewel Pieter officieel een dienstverband van veertig uur heeft, is hij veel van huis, soms nachtenlang. Zijn vrouw dient dan als achterwacht en moet bij een melding van een ongeluk de dokter bellen, of de brandweer in geval van brand.

Pieter vertelt thuis weinig over wat hij

Het gezin De Bil bij het 25-jarig huwelijk van Pieter en An in 1959. Linksboven Annie (overleden in 2007), rechts Anja en Jan.

meemaakt en de opvoeding laat hij voor een groot gedeelte aan zijn vrouw over. Dit is overigens gebruikelijk binnen gezinnen in die jaren.

Maar als zijn kinderen in het gedrang komen is hij heel strijdvaardig. Zo krijgt hij op een gegeven ogenblik een conflict met de directeur van de School met den Bijbel in Oude Wetering, waar zijn kinderen naar school gaan. Hij is het niet eens met de aanpak van de kinderen en besluit om ze van school te halen en over te plaatsen naar de School met den Bijbel in Nieuwe Wetering. Het verschil van mening heeft alles te maken met de streng gereformeerde opvattingen van de directeur en de Nederlands hervormde achtergrond van Pieter.

Hij geeft er regelmatig blijk van trots te zijn op zijn kinderen en later zijn kleinkinderen.

Vaak laat hij zien dat hij een groot gevoel voor onrecht heeft. Hij neemt het altijd op voor de zwaksten in de samenleving, maar kan ook kordaat optreden tegen wetsovertreders. Hij kan daarbij driftig en agressief uit de hoek komen en heeft daardoor vaak conflicten met andere mensen. Soms moet hij hier een hoge prijs voor betalen.

Op zekere dag krijgt Pieter de melding dat er 's nachts een inbraak is gepleegd in het kantoor van de oude veiling.

Hij gaat op onderzoek uit en ontdekt dat

De watersnoodramp in Nieuwerkerk. Zou een van de agenten Pieter de Bil zijn?

BRON: WIKIMEDIA.ORG.

er een geluidsinstallatie wordt vermist. Hij besluit de Dactyloscopische Dienst erbij te halen en deze gaat op zoek naar mogelijke vingerafdrukken om de dader te kunnen achterhalen. Ze vinden zelfs een handafdruk op het schuifbare raam van het betaaloket bij de klok! Uit het rapport van de Dienst blijkt dat het moet gaan om iemand die zwaar werk doet met staal of ijzer, of met stenen. Pieter

denkt de dader te kennen, een werkloze radioamateur. Hij vraagt de Officier van Justitie om een huiszoekingsbevel. Deze twijfelt, maar na lang aandringen van Pieter krijgt hij toch zijn zin. Nog dezelfde dag vindt de huiszoeking plaats en na lang zoeken wordt de buit achter een zolderluik gevonden. De dader bekent en wordt vastgezet.

In 1951 vindt er in Oud Ade een diefstal van vee plaats bij de gebroeders Straathof. In samenwerking met andere politieinstanties slaagt Pieter er in vijf van de zes gestolen koeien terug te vinden. Hij doet dit door met de eigenaar vee-markten in het hele land af te rijden en al het aangeboden vee te bekijken. Een goede boer herkent zijn vee en hierdoor vinden ze het grootste deel van de gestolen buit terug.

De watersnoodramp

Het is slecht weer op 31 januari 1953. Het stormt. Het weerbericht op de radio voorspelt gedurende de nacht vooral in de kustprovincies tijdelijk zware storm tussen west en noordwest. Bovendien is het die nacht springtij. Het water wordt zo hoog opgestuwd dat op veel plaatsen in Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant de dijken breken en het achterland overstroomt. Pas in de loop van de volgende dag wordt, vanwege de gebrekkige

Pieter de Bil op de motor op het Westeinde in Roelofarendsveen.

communicatiemiddelen, in de rest van het land duidelijk wat er gebeurd is.

Pieter hoort die dag ook van de ramp en besluit direct met zijn politiemotor naar zijn geboortedorp af te reizen om hulp te bieden. Nog dezelfde avond weet hij Nieuwerkerk te bereiken. Hij blijft er zeker een week om hulp te bieden. En later zal hij dit nog een keer doen.

Hoewel er veel slachtoffers zijn blijkt zijn moeder nog in leven. Zij is op tijd gewaarschuwd voor het naderende onheil en gaat naar de zolder van haar huis dat op een terp staat. Als zij 's ochtends uit het dakraampje kijkt, ziet ze een vloedgolf aankomen. Als die voorbij is zijn in de hele straat alle huizen tegen de grond geslagen.

Veel overlevenden moeten geëvacueerd worden en zo trekken Pieters moeder en een oom en tante na de ramp in bij de familie De Bil aan het Westeinde 47 in Roelofarendsveen. Hun verblijf zal een jaar duren. In februari 1954 keert zijn moeder als laatste van de dertien geëvacueerde personen die in Alkemade onderdak hebben gevonden naar haar woonplaats terug.

Later wordt duidelijk dat bij de watersnoodramp 1836 mensen om het leven zijn gekomen, waarvan 289 in Nieuwerkerk, dat de zwaarst getroffen plaats zal blijken te zijn. Onder die 289 slachtoffers zijn 13 familieleden van Pieter de Bil.

Op 23 mei 1953 is Pieter de Bil 25 jaar in dienst bij de rijkspolitie. Er worden hem allerlei feestelijkheden voorgesteld, maar vanwege de noodlottige gebeurtenissen in de afgelopen maanden wil hij daarvan afzien. Na lang aandringen wordt er wel een receptie voor hem georganiseerd, die plaatsvindt in het gemeentehuis in Roelofarendsveen op zaterdag 23 mei. Veel hoogwaardigheidsbekleders zijn aanwezig, evenals zijn vrouw en kinderen en zijn bij hem inwonende moeder. Er worden lovende woorden over de groepscommandant uitgesproken en hij krijgt bloemen en geschenken voor zijn inzet in de afgelopen vijftig jaar.

Zijn carrière bij de rijkspolitie wordt in 1965 afgesloten nadat hij in conflict is gekomen met een leidinggevende. Binnen de groep van het politiekorps is afgesproken dat tijdens de jaarlijkse kermis als beleid geldt dat alleen medewerkers die niet in Roelofarendsveen wonen dienst zullen doen. Aan

deze agenten is een strikt alcoholverbod opgelegd. Maar als Pieter een van zijn mannen stomdronken in een café onder het biljart aantreft, beluist hij deze man op te pakken en naar huis te brengen. Omdat hij de gevolgen voor de agent en zijn gezin ziet aankomen vermeldt hij het incident niet. Maar als de korpsleiding hier later achter komt krijgt Pieter het met de korpsleiding aan de stok.

De korpsleiding verwijt hem ook dat hij een aanbod van de plaatselijke middenstand heeft geaccepteerd om na de kermis een feestje te organiseren voor zijn mannen, die tijdens de kermis zo hard gewerkt hebben om alles in goede banen te leiden. Omdat er nu eenmaal een verbod is op het aannemen van cadeaus wordt Pieter ter verantwoording geroepen.

Door zijn volhardende en koppige opstelling mondt dit alles uit in een degradatie en een strafoverplaatsing naar Almelo, waar hij nog drie jaar dienstdoet als wachtmeester. Gedurende die jaren is hij doordeweeks in de kost in Almelo en in het weekend thuis bij zijn vrouw en kinderen.

Dan verneemt hij van een collega dat er bij de politie op dat moment nog een regeling van toepassing is die personeelsleden de mogelijkheid biedt om met hun

55^e levensjaar vervroegd uit te treden. De collega adviseert hem om daar gebruik van te maken, omdat hij weet dat deze regeling binnenkort verslechterd zal worden. Pieter twijfelt niet lang en schrijft zijn ontslagbrief.

Na zijn ontslag vindt hij nog een werkring bij Uitgeverij Samsom in Alphen aan den Rijn en later bij het kantongerecht in Leiden. Dit zal duren tot zijn pensioengerechtigde leeftijd.

Pieter de Bil overlijdt op 17 oktober 1989 op de leeftijd van 81 jaar in Roelofarendsveen en wordt begraven op het kerkhof van de Nederlands Hervormde Kerk in Oude Wetering. Zijn vrouw An overlijdt op 21 april 2001 op 86-jarige leeftijd in Leiderdorp en wordt bijgezet op hetzelfde kerkhof.

Bronnen:

■ Jan de Bil en Anja van Rhooon-de Bil
Marechausseemuseum Buren (Gld)
Kamp Amersfoort.nl
Vriendenkring Neuengamme.nl
Archief Stichting Oud Alkemade

Foto's tenzij anders vermeld: familie De Bil

Het gezin De Bil bij gelegenheid van het 25-jarig dienstverband van Pieter.

Clemens Wisse aan zijn schrijftafel.

Herinneringen aan Oud Ade

Clemens Wisse

Toen ik de laatste hand legde aan het script van mijn 43e historische boerenroman ('Het omstreden erfdeel'), ontving ik het decembern timer van Alkmadders met daarin het zeer lezenswaardige artikel over Theo van der Poel, alias Theo van Arie(s). Ik ben al 68 jaar weg uit Oud Ade, maar als ik er weer eens ben verzucht ik: "Ik ben weer thuis." Zo waren mijn zoon en ik onlangs te gast bij de auteur van het artikel, emeritus professor antropologie Sjaak van der Geest, wonend in de boerderij van Hoogeveen aan het einde van de Zwarteweg.

Mijn eerste roman 'De Vlierhoeve' werd in 1991 officieel in ontvangst genomen door de toen oudste inwoner van Oud Ade, Jan van der Poel, die ik op zijn sterfdag (103 jaar oud) nog bezocht in een tehuis in Warmond. Mijn vrouw en ik bezochten hem daar geregeld.

Voor het schrijven van mijn romans put ik grotendeels uit de herinneringen uit mijn jeugd en die speelde zich af in Oud Ade. Alles van toen staat als het ware op mijn netvlies gegrift. De inhoud van mijn romans berust overigens voor een belangrijk deel op fantasie, behalve dus de sfeer.

In Alkmadders nummer 79 van september 2002 schreef ik, na het verschijnen van mijn zestiende roman, het artikel 'Het boerenwerk uit vervlogen tijden' en in nummer 117 van maart 2012 een artikel over visboer Jan Smit (alias Zalmpie) uit Weteringbrug.

Dammes Poel

Met heel veel belangstelling las ik in nummer 134 van juni 2016 het artikel '50 jaar Gebroeders Van der Poel'. Waarom juist dat artikel met veel belangstelling? Omdat Dammes Poel mijn buurman

was. De toevoegingen 'van der' werden vroeger - en misschien nog wel - weggelaten, ook Van der Geest werd kortweg Geest en Van der Hulst kortweg Hulst. Zelfs de achternaam bij die namen werd vaak weggelaten en vervangen door de voornaam van de vader: Bram van Dammes, Jaap van Jape, Theo van Arie(s), Jan van Janne. Zo ook bij Van der Geest: Bert van Chrissie, Koos van Geritte (winkelkje aan het Vennemeer). Ook wel met bijnamen, Piet de Mop, Dikke Piet.

Maar terug naar Dammes 1, zoals 'mijn Dammes' in het artikel wordt aangeduid. Hij had weinig land en een groot gezin en dus moest hij bijverdienen. Hij was niet alleen inventief en handig, maar hij was ook een goed mens, die wat over had voor een ander. Een paar voorbeelden.

Mijn ouders waren in 1931 uit hun huis in Leiderdorp gezet omdat zij de huur niet meer konden betalen. De 'nieuwe behuizing' was een oud spoorhuis aan wat nu de Provincialeweg is. We hadden daar geen enkel comfort. Geen leidingwater, geen elektrisch licht, geen gas, geen telefoon en geen wc, maar een plee en een beerput. In het begin lagen de spoorrails van het toenmalige

treinspoortje er nog. En als de regenput leeg was, kwam de watertrein de put vullen (oud recht van de spoorwegman die er voorheen woonde), maar later moesten we het water halen. Dammes leende ons een kruiwagen en een melkbus en bij hem konden wij water tappen. Om het eten te kunnen koken hadden wij naast het fornuis petroliestellen en buiten een vat olie. Van Dammes kregen wij een pomp in het vat om olie op te pompen. Als de beerput vol was moest die aanvankelijk met een schepemmer met een lange steel worden leeggehaald. Dammes had een beter idee en leende ons een pomp om de 'beer' over de tuin te pompen. In de plee hing een bakje dat door mijn vader gevuld werd met krantenknipsels. Gevolg: als de beer op de tuin lag kon je de krant nog lezen!

Als we bij Hannes en Jaan Kaptein van hoeve 'Voorzorg' melk haalden, moesten we daarvoor betalen. Dammes daarentegen vroeg nooit ergens geld voor, hoewel hij het goed kon gebruiken. Ik denk dat hij daarom ook zijn varkensschuur verhuurde aan Chris Groothoff (de beestenbakker, zoals wij hem noemden, omdat zijn knecht en mijn zwager Arie Straver

beesten boetseerde en die bakte in de oven). De bedrijfsnaam was 'Potterie de Boerderij'. Het bedrijf verhuisde later naar Oude Wetering maar bestaat niet meer. Ook mijn broer Jan (thans 92) was daar draaier.

Maar om Dammes nogmaals te typeren de volgende herinnering. Piet Altorf was Jan Bartels opgevolgd nadat Jan bij Willem van der Geest op 'Mijn Ouders Wensch' ging werken. Als vriendje van Jan kwam ik heel vaak bij Bartels en later ook bij Piet en Dora Altorf.

Op een mooie dag in juni huurde Piet een auto en reden we naar Zeeland, waar hij nog kennissen had uit de oorlog. Lang verhaal kort: we kregen op de terugweg laat op de avond in Voorburg een ongeluk en belandden met snijwonden op het politiebureau aldaar. Hoe moesten we thuiskomen? Oplossing: Dammes bellen. De goeie man werd midden in de nacht, moe van een zware hooibouwdag, uit zijn bed gebeld met de vraag of hij ons in Voorburg kon komen ophalen, want we wisten dat hij een jeep had.

Dammes ging eerst naar mijn ouders omdat hij vermoedde dat die in de zenuwen zaten te wachten op hun kinderen (met z'n zessen in een klein Opeltje van wie vier Wisse's) en reed toen naar het politiebureau in Voorburg. Moderne navigatiemiddelen waren nog lang niet uitgevonden, maar Dammes kwam er en bracht ons veilig thuis. Alles gratis! De schrik zat er bij mij nog goed in toen we tussen Wassenaar en Leiden reden, dus zei ik (waarom weet ik niet meer): 'Kijk uit Poel', waarop Dammes antwoordde: 'Ik ben nog niet kippig, hoor!'

Mijn schooltijd en kinderverliefdheid

Ik ging in 1942 naar school in Oud Ade. Meester Hendriks was nog niet zo lang tevoren opgevolgd door bovenmeester Pon-

Een schoolfoto uit 1939.

In het midden bovenmeester Ponsioen, tussen de kinderen links meester Hartog en rechts juffrouw Dings.

sioen voor de hoogste klassen en juffrouw Dings was een jaar eerder opgevolgd door juffrouw Epskamp voor de eerste en tweede klas. Ik schrijf in mijn boeken vaak over heel jonge kinderen die al verliefd kunnen zijn. Ik was in de eerste klas verliefd op Rietje van der Geest, Willems dochter. Mijn broer Sjaak was verliefd op Sjaan Uljee (van de bakker) en mijn broer Jan op Rietje van Dammes. Hij begreep er niks van dat dat 'mooie grietje' later mis-siezuster werd. De derde en vierde klas stond onder leiding van meester Hartog.

Ik herinner me enkele namen van leeftijdgenoten in de klas, zoals Chris Poel, Nico van Schie, Hein de Haas, Frans van der Werf, Sjaak Ponsioen, Bert van Chrisse en de meisjes Alie Poel, Trees Fits, Corrie Tersteeg en anderen. Sjef Blerk en Toosje Gielen kwamen uit Rotterdam om bij een gastgezin in Oud Ade aan te sterken na de hongerwinter.

Richard Hartog en Gerard van Leeuwen organiseerden een aantal jaren geleden een reünie van oud-klasgenoten en daar heb ik erg van genoten. Oude herinneringen werden opgehaald en juffrouw Epskamp was er nog bij.

De hongerwinter

De hongerwinter van '44-'45 kostte mij een jaar (een verloren jaar om Theo van der Poel na te praten). Wij mochten af en toe bij een boer gaan eten. Ik deed klusjes bij Fried van Leeuwen, die een halve liter melk gaf voor een volle zak aardappelschillen van mensen uit de stad. Ik moest de zakken legen en als beloning mocht ik één keer in de week mee naar zijn ouders (Cors en Aagt van Leeuwen) om aan

te schuiven aan tafel. Vader Cors (Idut) verdeelde het malse vlees uit de zwarte juspan en moeder Aagt deelde de groente uit. Midden op de tafel stond een grote pan kruimige aardappelen met in het midden een juskom, waarin iedereen, behalve ik, de aardappelen doopte alvorens ze op te eten. Een tafereel als de beroemde 'Aardappeleters' van Vincent van Gogh. Als gast aan tafel kreeg ik een juskom met vette jus tussen de aardappelen op mijn bord. Ik moest de kruimige aardappelen als negenjarig jongetje in de juskom doppen, maar de aardappelen waren zó kruimig dat ze uiteenvielen. Het gevolg was dat ik veel jus binnen kreeg. Mijn maag, gewend aan suikerbieten, kon daar niet tegen met als gevolg dat ik op de terugweg naar huis nauwelijks vooruitkwam door de maagpijn. Overigens moest mijn vader voor mijn kost ook nog de trekzagen van Fried slijpen.

Af en toe gingen mijn zus Fien en ik 'de boer op' voor wat eten. Ik herinner me dat we bij Kobus Geest van 'Het Klaverblad' een bord kliek kregen ('Eerst bidden, hoor!'). Bij de toen nog niet zo oude Jan Poel aan de Zwarteweg kregen wij boterhammen. Later hoorden wij dat Jan veel over had voor zijn noodlijdende medemens, zoals onderduikers. Evenals zijn broer Dammes dus een edel mens.

Biechten bij pastoor Dercksen

Mijn verhaal is niet compleet als ik niet een paar woorden wijd aan mijn 'kerkelijk leven'. Tot mijn verhuizing naar Leiden in 1951 ging ik in Oud Ade naar de kerk. Eerst als schooljongen. Over die periode schrijf ik heel vaak in mijn romans. Behalve de boeren Kees Kool, Klaas de Graaf en Leen van der Heden was iedereen katholiek. De kapwagens naast de hoge heining van de pastorietuin zie ik nog voor me. De paarden werden tijdens de kerkdienst ge-

Een herinnering aan de Eerste Heilige Communie.

stald onder café 'Klein Rustoord', waarvan ik me Jan Hulst als waard en 'mensenredder' herinner. Mensenredder omdat Jan bij het eerste gerucht dat er een kind vóór het café in het water lag, met kleren en al het water in dook en de drenkeling op het droge bracht.

In de kerk kregen wij als schooljongens onderricht van pastoor Dercksen als voorbereiding op onze Eerste Heilige Communie en later op onze Plechtige Vernieuwing der Doopbeloften (ik heb de prachtige platen van respectievelijk 9 mei 1943 en 1 mei 1949 met de handtekening van pastoor Dercksen nog in mijn bezit). Natuurlijk moesten wij ervoor zorgen nadien altijd een schoon zieltje te hebben voordat wij te communie gingen. De biecht was daartoe een geëigend middel. Je moet je voorstellen dat je pastoor bent en een hele schoolklas de biecht moet horen. Het vaste rijtje pekelzonden: gevloekt, omgekeken in de kerk, ongehoorzaam geweest, mijn broertjes en zusjes geslagen (ook al had je geen broertjes). Pastoor Dercksen onderbrak je halverwege al met zijn bekende uitspraak 'braaf braaf!'. Je ging vervolgens terug in de bank met de gebruikelijke penitentie van drie Onze Vaders en drie Weesgegroetjes. Jongens die 'klaar waren' klosten de kerk uit en hun geklepper en kreten drongen door tot in de doodstille kerk.

Ik zou nog vellen vol kunnen schrijven over mijn jeugd, maar dat bewaar ik maar voor mijn romans, want ondanks mijn leeftijd (84) heb ik 'ze gelukkig nog op een rijtje'

Oproep: wie weet meer over de familie Seip?

Deze foto uit 1902/1903 is afkomstig van J. Snel uit Sevenum en betreft de familie Seip. Hij is waarschijnlijk genomen ergens in het Zuideinde van Roelofarendsveen bij een inleggerij van groenten in het zout, meestal bonen en augurken. De familie Seip kwam ver voor 1900 uit Duitsland naar Nederland. Ze woonden in het Zuideinde, daarna als een van de eersten in de Spoorstraat. Twee mannen uit de familie hebben jarenlang gewerkt bij Wim Zwartjes als timmerman. In 1959 werd Koos Seip koninklijk onderscheiden door zijn 50-jarig dienstverband en zijn broer Piet voor zijn 40-jarig dienstverband.

**Wie kan er meer over deze foto of over de familie Seip vertellen?
Reacties graag naar alkmadders@ziggo.nl.**

Oproep voor nieuwe ideeën tentoonstellingen

Wij streven ernaar om jaarlijks, naast het tentoonstellen van onze vaste collectie, een of twee wisseltentoonstellingen te maken. Uit de vaak hoge bezoekersaantallen blijkt wel dat die tentoonstellingen u aanspreken. De laatste jaren hebben we onder meer aandacht besteed aan de Indiëveteranen en hun ervaringen uit die tijd, aan de grote gezinnen uit onze regio, aan de ruilverkaveling die zo belangrijk is geweest voor de ontwikkeling van onze tuinbouw en momenteel aan de vele grote sporters die onze gemeenschap heeft voortgebracht. Wij zijn dan ook zeker van plan om deze tentoonstellingen te blijven maken, maar we veronderstellen dat u, als u in ons museum rondloopt, ook weleens een idee voelt opkomen: zou het niet leuk zijn om in een tentoonstelling eens aandacht te besteden aan... of aan...? En om die puntjes gaat het ons nou net. Wij roepen alle donateurs op, om als u een suggestie heeft voor een tentoonstelling in het Museum Oud Alkemade, dit bij ons melden. U kunt hiervoor contact opnemen met Sjaak Bouwmeester, telefoon 071-3315433, of sjaakbouwmeester@hotmail.com. Natuurlijk kunt u ook iemand van ons aanspreken als u in het museum rondloopt. **Wij zijn erg benieuwd naar uw reacties!**